

Анастасія Володимирівна МИРОНЕНКО,

курсантка навчальної групи Ф4-301

Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ СПАДКОВИХ ПРАВ

Спадкові правовідносини є одними з найдавніших цивільних правовідносин у суспільстві та мають власну багатотисячову правову історію. Спадкові правовідносини серед інших цивільних правовідносин є чи не найбільш поширеними, позаяк майже кожна людина рано чи пізно стає їх учасниками. Відносини спадкування регулює спадкове право, яке утворюють сукупність правових норм, що встановлюють порядок переходу прав та обов'язків померлої особи за правом спадкування до однієї або кількох осіб. Такі відносини виникають на підставі факту смерті фізичної особи або оголошення її померлою у встановленому законом порядку.

Згідно із законодавством України ці відносини мають набувати відповідного оформлення через діяльність таких органів цивільної юрисдикції як суд і нотаріат. Саме на них покладені функції захисту спадкування. Значну кількість судових і нотаріальних справ становлять такі, що пов'язані із застосуванням права на спадщину після її відкриття. Відповідно до ст. 34 Закону України «Про нотаріат» компетенція нотаріальних органів передбачає вчинення таких нотаріальних дій: життєв заходів щодо охорони спадкового майна; видача свідоцтва про право на спадщину; посвідчення факту, що фізична чи юридична особа є виконавцем заповіту; оголошення секретного заповіту [1]. Серед усього переліченого вище діяльність нотаріуса насамперед виявляється у тому, щоб гарантувати і забезпечити перехід прав та обов'язків спадкодавця, які не припинилися з його смертю і можуть бути об'єктом спадкування, до спадкоємців [2]. Вчиняючи такий спектр нотаріальних дій щодо оформлення спадкових прав, нотаріус унеможливує будь-яке порушення прав спадкоємців.

Визнання права власності на спадкове майно в судовому порядку є винятковим способом захисту, що має застосовуватися, якщо існують перешкоди для оформлення спадкових прав у нотаріальному порядку, в тому числі й у випадку визначення судом за позовом спадкоємця додаткового строку для прийняття спадщини [3].

Серед способів захисту у ст. 1301 Цивільного кодексу України (далі - ЦК) виокремлено визнання свідоцтва про право на спадщину недійсним. Так, свідоцтво про право на спадщину визнається

недійсним за рішенням суду, якщо буде встановлено, що особа, якій воно видане, не мала права на спадкування, а також в інших випадках, встановлених законом.

Свідоцтво про право на спадщину – це правовстановлюючий документ, що посвідчує виникнення у спадкоємця права власності на спадкове майно. Видачею свідоцтва про право на спадщину завершується процес оформлення спадкових прав.

Як зазначено у ст. 1296 ЦК, спадкоємець, який прийняв спадщину, може одержати свідоцтво про право на спадщину. Якщо спадщину прийняли кілька спадкоємців, то свідоцтво про право на спадщину видається кожному з них із визначенням імені та часток у спадщині інших спадкоємців. Водночас відсутність такого свідоцтва не позбавляє спадкоємця права на спадщину[4].

На думку фахівців у спадковому законодавстві містяться певні прогалини які перешкоджають якісному вирішенню спадкових спорів.

У спадковому законодавстві мала би бути норма, яка б надавала суду можливість відмовляти у задоволенні позову, пред'явленого обов'язковими спадкоємцями, за умови доведення у судовому порядку їхньої негідної поведінки щодо спадкодавця. Обставини негідної поведінки спадкоємця щодо спадкодавця (чи інших спадкоємців) засвідчуються вироком (рішенням) суду, що набуло законної сили.

Можливість укладати заповіт повинні мати не лише повнолітні особи, але й ті, кому хоч і не виповнилося 18 років, але їм була надана повна цивільна дієздатність. Особи віком 14 – 18 років можуть отримувати стипендію, мають право влаштуватися на роботу і розпоряджатися своїм майном. Отже вони повинні мати право на розпорядження його у спадку, тобто з одного боку він має право розпоряджатися своїм заробітком, стипендією, а з іншого – у нього немає можливості розпоряджатися своїми коштами шляхом складання заповіту. Нинішня ситуація у суспільстві спонукає молодь до самостійного джерела доходів, а тому висловлені думки є цілком слушними.

Вбачається необхідним законодавчо упровадити таку форму заповіту як заповіт у надзвичайних обставинах з огляду на загострення ситуацій в окремих місцевостях та регіонах держави, що пов'язано з проведенням бойових дій, збройних протистоянь. Інститут «надзвичайного заповіту» досить широко відомий спадковому праву в інших країнах. Так, Цивільний Кодекс Угорщини передбачає, що в особливих умовах при наявності надзвичайної ситуації будь – яка особа, яка володіє заповідальною дієздатністю, може виразити

свою волю в усній формі. У Німецькому цивільному Уложенні передбачається складення заповіту (у письмовій або усній формі) у присутності 3-х свідків. Цивільне законодавство Іспанії також передбачає усну форму заповіту, якщо це відбувалося у присутності декількох свідків під час бойових дій в умовах неминучої безпеки. У ст. 952 Цивільного кодексу Польщі передбачається можливість складання спеціальних заповітів, якщо існує побоювання швидкої смерті спадкодавця або, якщо унаслідок особливих обставин дотримання звичайної форми заповіту є неможливим або ж це пов'язано з надзвичайними труднощами. У цьому випадку спадкодавець вправі виразити свою останню волю усно в присутності не менше 3-х свідків. Відповідно до законодавства Швейцарії при настанні надзвичайних обставин (погроза загибелі, відсутність зв'язку, епідемії, військові дії), спадкодавець вправі вдатися до спрощеної форми свого волевиявлення, оголосити волю у присутності двох свідків і покласти на них обов'язок викласти (або доручити іншій особі викласти) зміст заповіту письмово на листі (ст.506 ЦК України).

Підсумовуючи, можемо зазначити, що належним чином оформлений заповіт, чітко визначення кола осіб-спадкоємців та майна (як рухомого так і нерухомого), яке буде предметом спадкування, у подальшому не призведуть до виникнення проблем при вступі у спадщину спадкоємців[5].

Отже, підсумовуючи все вищевикладене, можна дійти висновку, що спадкування посідає важливу роль у системі цивільного права. Насамперед це зумовлено тим, що кожна людина рано чи пізно стає учасником спадкових відносин. Суд і нотаріус у свою чергу дають можливість забезпечити захист спадкових прав. За своєю правовою природою спадкування вже створює необхідні умови для захисту шляхом звернення до нотаріуса для формування процесу охорони та передачі спадкових прав та обов'язків і в окремих випадках до суду. Характерною ознакою справ, які розглядають суди, є наявність спору, тоді як безспірні питання підлягають нотаріальному втручанням.

Список бібліографічних посилань

1. Про нотаріат : Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 39, ст. 383. Зі змінами № 440-ІХ від 14.01.2020.
2. Методичні рекомендації щодо вчинення нотаріальних дій, пов'язаних із життям заходів щодо охорони спадкового майна, видачою свідоцтв про право на спадщину та свідоцтв про право власності на частку у спільному майні подружжя. Схвалено рішенням

Науково-експертної ради з питань нотаріату при Міністерстві юстиції України 29.01.2009.

3. Лист Вищого Спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16.05.2013 № v-753740-13 «Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування».

4. Олександр Кухарев. Особливості визнання свідoctва про право на спадщину недійсним як способу захисту спадкових прав судом. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/170176-osoblivosti-viznannya-usvidotstva-pro-pravo-na-spadschinu-nediysnim-yak-sposobu-zakhistu-spadkovikh-prav-sudom> (дата звернення 12.11.2022)

5. Лобер І. В. Спадко право: практика захисту прав спадкоємця. URL: http://ukrpravo.net/heirs_rights_protection/ (дата звернення 12.11.2022)

Одержано 06.04.2023

Андрій Романович МИРШАВКА,
*курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ*

ПРИЗНАЧЕННЯ НА СЛУЖБУ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Покращення процесу призначення на службу до Національної поліції

Україна має важливе значення для забезпечення ефективної та якісної роботи цього правоохоронного органу, тому призначення на службу до поліції повинно бути проведено з урахуванням суспільних потреб, потреб організації та вимог до кваліфікації кандидатів, що забезпечить високий рівень професійної підготовки працівників та забезпечить їх здатність ефективно діяти в умовах сучасної правоохоронної діяльності. Оптимізований процес приймання на службу до Національної поліції України сприятиме підвищенню довіри громадськості до правоохоронних органів та забезпечить більш ефективну боротьбу зі злочинністю в Україні.

Правова складова прийняття на службу до поліції має велике значення для забезпечення законності та високої якості діяльності цього правоохоронного органу [1].